

FACIT – Världen under kåpan

Sammanfattning av föredrag om Facitmaskinens räknepincip vid årsmötet den 10 februari 2005
Av Ewert Björklund. Bilder Arne Flink.

Föredraget inleddes med en tillbakablick i räknekonstens historia till den franske filosofen och matematikern Blaise Pascal år 1652. Vidare till den svenske ingenjören Willgodt Odhner, som under 1860-talet var anställd vid Nobels Verkstäder i S:t Petersburg. Han uppfann under denna tid ursprunget till alla räknemaskiner av pinnhjulstyp. Odhners patentansökan är daterad 29 oktober 1878.

Nästa steg i utvecklingen utgjordes av Karl Rudins patentansökan från 1922. Här beskrivs hur pinnhjulsmaskinen får ett två-radigt tangentbord för inställning och 10-överföring. Därmed hade Odhners pinnhjulsmaskin konverterats till FACITs räknenudda. Denna maskin med modellbeteckning FACIT T sattes i produktion 1930. Den tillverkades fram till 1939 i ett antal av 10.320 st.

Maskinen hade nu en ganska komplicerad tangentinställning av inställningsskivorna i räknerotorn där inställningsskivorna hade "nollan" i mitten. Ett kuggsegment, "5-tanden" på räkneskivorna, var utformade så att inställningstangenternas fångarm drog räkneskivan i en riktning för siffrorna 0-4 och i motsatt riktning för att föra ut kuggsegmentet (5-tanden) för siffrorna 5-9.

Den egentliga tillverkningen av FACIT-maskinen startades år 1920 på vindsvåningen i en fastighet på Arsenalsgatan i Stockholm. Tillverkningen flyttades på Elof Ericssons begäran till Åtvidaberg under år 1923 för att trygga sysselsättningen på orten. Lokaler för räknemaskintillverkningen påbörjades och byggdes där år 1924. Den första delen av byggnaden placerades nedanför Axel Rooths affär, den s k Rooth-boden.

Varefter tillverkningsvolymerna ökade och även kontorsmöbeltillverkningen behövde mera utrymme gjordes tillbyggnader av fabrikslokalerna. Detta pågick nära nog kontinuerligt fram till mitten av 1950-talet.

